

Rausa

**Erfgoedtijdschrift voor Borchtlombeek, O.L.V.-Lombeek, Pamel en Strijtem
Verschijnt 8 maal per jaar. Zevende jaargang nr.4, juni 2019**

Rausa

Erfgoedtijdschrift voor
Borchtlombeek, O.L.V.-
Lombeek, Pamel en Strij-
tem

Secretariaat en verant-
woordelijke uitgever:
Erfgoed Rausa, Varing 40,
1760 Pamel
www.rausa.be

Werkten mee aan dit
nummer: Bart Caulier, Jan
De Mont, Marc Muylaert,
Nicole Anckaert, Willy
Baetens, Frieda De Dob-
beleer, Jean Timmermans,
Vik Verheyden, Amy Roo-
sens, Norbert Verbestel,
Wilfried Van Rossem, Lut
en Geert Vermandere, Fo-
tografenvereniging Roos-
daal

Eindredactie:
Kristien Hemeryckx en
Walter Evenepoel

Iedere auteur is verant-
woordelijk voor haar/zijn
bijdragen.

Je kan je gratis abonneren
op de digitale versie van
Rausa door een eenvoudig
bericht te sturen naar
erfgoed.rausa@gmail.com

Bankrelatie:
BE 97 8601 1557 2549

©
Zonder voorafgaande toestem-
ming van Erfgoed Rausa mag
niets uit deze uitgave worden
verveelvoudigd en/of openbaar
worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie of op welke
andere wijze dan ook.

om te beginnen...

Rausa verschijnt in februari, maart, april, juni, augustus, september, november en december in digitale versie en op aanvraag in gedrukte versie. De digitale nummers zijn gratis. Wie een gedrukte versie wil, kan zich in december 2019 abonneren voor de volgende jaargang. **In de loop van het jaar worden geen nieuwe gedrukte abonnementen genoteerd.**

Wie zelf artikels wil schrijven of beeldmateriaal wil bezorgen is hartelijk welkom. De bijdragen graag inleveren een maand voor de datum van verschijnen.

Redactieadres:

Erfgoed Rausa, Varing 40, 1760 Pamel,
rausa@skynet.be, 0473 11 25 00

Abonneeradres: erfgoed.rausa@gmail.com

Inhoud van dit nummer:

Blz. 2	Om te beginnen
Blz. 3	Kwit soenders
Blz. 4	Terugblik
Blz. 6	Rausa in actie
Blz. 7	Zoegezeid
Blz. 10	Vijf vroege vogels
Blz. 13	Klap van hier
Blz. 15	De mooiste Roosdaalse uitdrukkingen
Blz. 16	Een berloeëken
Blz. 18	Lombekenaars in het pensioonaat II

Wij mogen ons steeds weer opnieuw verheugen in fijne reacties die we krijgen van onze lezers. Zoiets doet altijd deugd! Wij zijn er ons van bewust dat het niet enkel onze artikels zijn die door de Rausalezer gesmaakt worden, maar dat ook het beeldmateriaal erg op prijs wordt gesteld. Hiervoor mogen wij beroep doen op heel knappe fotografen, voornamelijk leden van de Fotografenvereniging Roosdaal. In deze editie zetten wij hen eens extra in de kijker met een aantal foto's van gehuchten die in onze dialectrubrieken aan bod komen. Op blz. 1, 4, 5, 11, 14, 17, 20.

Op de voorpagina: foto van Jan De Mont'

Ik vraag het me af. Rinkelde er bij u een belletje bij het lezen van de bizarre, op het eerste gezicht nietszeggende titel boven dit stukje? Een enthousiaste en affirmatieve respons op deze vraag doet vermoeden dat u op één of andere manier sterke banden heeft met West-Vlaanderen. Misschien wel met het stukje Westhoek waar ook mijn wortels liggen: in de schaduw van de abdij die een gerenommeerd trappistenbier brouwt en dichtbij het stadje, dat zich dicht tegen de Franse grens aanschurkt, waar de oom van onze koningin lange tijd de burgemeesterssjerp omgordde. Voor wie de titel daarentegen wel helemaal als koeterwaals in de oren klinkt: de 'vertaling' van dit stukje 'West-fluts' dialect heb ik al meteen verklapt in de eerste zin: "Ik vraag me af of ...".

Als het over de taal van hier, het dialect, gaat, vraag ik me immers wel een paar dingen af. Met stip dé vraag die ook velen van u zich wellicht stellen. Zijn dialecten gedoemd te verdwijnen? Om een boutade te gebruiken, wars van enige politieke discussie over vluchtelingen en migratie: dialecten bestaan bij de gratie van grenzen. En net die verdwijnen aan een ijtempo. Veel minder dan vroeger wonen we een leven lang op een steenworp afstand van de vont waarin we gedoopt werden. Je trouwde toen met iemand uit de buurt en werkte in de regio. Mensen van buitenaf kwamen niet massaal en blijvend in jouw dorp wonen. Al die onzichtbare barrières zijn één na één geslecht.

En ja, ik pleit hier mee schuldig aan. Forse rukwinden uit het westen joegen me richting Vlaamse binnenland. Net voorbij de provinciegrenzen en de meanderende Dender, deed een plotse en onverwachte valwind me voet aan grond zetten in de buurt van het 'oude' Pamel. Wat dan meteen opvalt: die streektaal van alhier steekt toch wel compleet anders in mekaar. Hoe de échte allochtonen soms al het verschil tussen de taal van de verschillende wijken horen, is me een raadsel. Voor een 'aangewaaide' is het Dender-Pajots een compleet nieuwe ontdekkings-tocht. Vooral die niesklanken springen direct in het oor: hier geen kind of wind, maar *kintj* en *wentj*. Wie dan ook nog eens regelmatig in Rausa-kringen vertoeft, wordt – willens nillens – veelvuldig ondergedompeld in het dialect. Daarom misschien staat één van de allereerste zinnen die ik uitgelegd kreeg, me nog zo

waarom ik net die zin voorgeschoteld kreeg, maar om één of andere obscure reden was het blijkbaar van het allerhoogste belang dat ik in Borchtlombeek kon vragen of hij zijn ei niet bij had: "en aaên aa zèn aa nie baa?" Ofwel wilden de Rausa-rakkers met deze tongbreker *diene vremden* eens goed doen struikelen over zijn woorden. Dat laatste lijkt me nu, na heroverweging, eigenlijk veel logischer.

Steeds voor we dit tijdschrift op u loslaten, lezen een aantal Rausa-medewerkers de teksten nog eens na om schrijffouten zo veel mogelijk te corrigeren. U kan zich voorstellen hoe ik met de handen in het weinige haar krab wanneer ik de 'klap van hier'-rubriek voor ogen krijg. De teksten in plaatselijk patois van de hand van Marc Muylaert vormen een ware beproeving voor een inwijkeling. Fouten detecteren is 'n onbegonnen werk. Het louter kunnen lezen van de teksten voelt al als een waar succes. De teksten luidop declameren, sommige passages noodgedwongen een paar keer herhalend, de elasticiteit van de mondspieren tot het uiterste op de proef stellen. Dat helpt. Tot die woorden en zinnen iets of wat klinken zoals het vermoedelijk hoort te klinken. De spraakvaardigheid van de ervaren dialectsprekers evenaren, zal echter altijd een onbereikbaar ideaal blijven.

Wat je als dialect-liefhebber kan (en moet) doen, is het dialect vastleggen voor het voor eeuwig en altijd verdwijnt, en er zo lang als maar kan van genieten. En wie weet, hoe zeldzamer iets wordt, hoe kostbaarder het ook wordt en hoe meer interesse er terug voor ontstaat. Het kan geen toeval zijn dat er recent heel wat dialectwoordenboeken worden gepubliceerd, in onze streek het Ninoofs, Okegems, Aalsters, Gooiks, Asses, Ternats,

Daarom deze les die ik oppikte van een expert ter zake: om de levensduur van je dialect te rekken, moet je het vóór alles praten! Of erover lezen. In dit gloednieuwe nummer van het erfgoed-tijdschrift Rausa bijvoorbeeld. Veel leesplezier!

Bart Caulier

D'èspangtdouréstakompakse!

Nacht van de geschiedenis

Foto Dirk Bauduin

Traditiegetrouw sloegen Davidsfonds Roosdaal en Erfgoed Rausa de handen in elkaar om de bezoekers van de Nacht van de Geschiedenis iets speciaals te laten beleven. En een belevenis was het! Johan Op de Beeck deed zijn reputatie als top-verteller alle eer aan. Een meeslepende causerie waar het talrijk opgekomen publiek intens van genoot. Lodewijk XIV is geen vreemde meer...

Archiefwerking

Onze archiefploeg is intussen al vijf jaar druk in de weer om het gemeentelijk archief te helpen ontsluiten. Onlangs werd de digitalisering opgestart van het archief van Burgerlijke Zaken. Op de foto links onder is Annie Huylebroeck ons wegwijz aan het maken. Zij was jarenlang de verantwoordelijke bediende en maakte voor ons ruim tijd om ons de weg te helpen vinden in de kostbare oude boeken. Jan De Mont heeft zich met veel ijver gestort op blad na blad fotograferen: een zware, maar bijzonder interessante opdracht. Intussen hebben we ook een aanvang genomen om ons eigen archief in de Erfoedkelder te herschikken en gebruiksvriendelijker te maken.

Archiveren agrarische architectuur

Erfgoed Rausa is niet alleen actief in het archiveren van documenten en publicaties, maar werkt ook heel actief mee met de Intergemeentelijke Onroerenderfgoeddienst (IOED). Verantwoordelijke Thomas D'Hoker initieerde onze ploeg om alles volgens het boekje te laten verlopen. Sindsdien zijn onze vrijwilligers druk in de weer om kapellen en hoeven in kaart te brengen en de fiches met uitgebreide technische beschrijvingen nauwgezet in te vullen. Wie deze ploeg wil vervoegen is heel erg welkom!

Overigens is ook onze correctieploeg die zich bezig houdt met het digitaliseren van publicaties op zoek naar vrijwilligers. Contact: rausa@skynet.be

De Erfgoeddag

Toen onze ploeg op 28 april onder een druilregen de tenten begon op te bouwen op het domein van de Hertboomsmolen, was er spijt omdat al de voorbereidingen verloren moeite dreigden te worden. Toch werd op de unieke locatie een heel mooi belevingsparcours opgebouwd. Onze nieuwe bestuursleden lieten zich meteen gelden! Toen de eerste onverwachte zonnestrallen zich toonden, was het alsof de bezoekers zich in het frisse struikgewas hadden schuil gehouden en nu massaal de site bevolkten. Kinderen leefden zich uit in de knutseltent. Zij leerden vakkundig een zeilbootje maken en kleurden en knipten naar hartenlust.

De andere bezoekers keken hun ogen uit op de handige kantklossers van KVLV Borchtlombeek, maakten kennis met oude technieken van fotografie, bezochten het molenmuseum, raakten onder de indruk van de prachtige 'Zepposmolen' of lieten zich meeslepen in de merkwaardige of tragische verhalen die vertellers met brede gebaren ten beste gaven (foto hiernaast: Flor Van Nuffel vertelt over de molen van de Pauselijke zouaaf).

Muziek liefhebbers konden in de knusse ruimte van een woonwagenschouwburg genieten van privéconcertjes of combineerden in de stemmige herberg van de molensite een lekker glas met Bruegelse muziek van het duo 'Draeysack'.

Op de molen noteerde een ijverige medewerker het aantal bezoekers. 514 streepjes mocht hij trekken! Zeg dus maar een groot succes! Na afloop waren er dus enkel glunderende gezichten: cultuurbeleidscoördinator (en motor achter deze erfgoeddag) Koen Arijs, Jozef Van Waeyenberge en zijn molenvereniging, de dames van KVLV Borchtlombeek, de muzikanten én de vele medewerkers van Erfgoed Rausa. Erfgoeddag 2019 was er eentje om in te lijsten!

Foto's: Jan De Mont

Je weet intussen dat je snel moet zijn, wil je een plaatsje reserveren voor een Rausa-activiteit... vul dus meteen je agenda aan met de volgende activiteiten!!!

Opendeurdagen op 7 september, 5 oktober, 2 november en 7 december (telkens van 9 tot 12u).

Archiefsessies op 4 juni, 6 augustus, 1 oktober, en 5 november.

Erfgoed Rausa werkt mee met de Retrodag in het Pamelse WZC op 23 juni en aan de feestelijke Molendag in Tollembeek op 31 augustus. Wij werken ook een (beperkte) tentoonstelling uit t.g.v. de Open Monumentendag (8 september) rond Roosdaalse landschappen ten tijde van Bruegel.

En dan is er de topactiviteit: de creatie van het unieke theaterspektakel:

Logo: © Anne Van Herreweghen

'De Ezels van Bruegel'

Dit grootse project werd door Erfgoed Rausa op de sporen gezet en is intussen aan het uitgroeien tot een zeer prestigieus theatergebeuren. Meer dan honderd acteurs, muzikanten, zangers, figuranten en medewerkers staan klaar om de toeschouwers mee te nemen naar de bewogen tijd van Bruegel. Voor reservaties: raadpleeg de cultuurcentra van het Pajottenland of boek meteen voor vrijdag 4 oktober in GC Het Koetshuis (Strijtem)

info@koetshuisroosdaal.be/054 89 49 00

Groot nieuws!

Er is acht jaar aan gewerkt, maar nu komt het er aan... het beeldverhaal van

de Dikke van Pamel!

Kunstenares Julsdottir creëerde op initiatief van Francis Badts een prachtig beeldverhaal over één van de meest legendarische Pajotten op een scenario van Walter Evenepoel. Je kan voor dit schitterende kunstboek reeds een plaatsje vrijhouden in je boekenkast door € 20 over te schrijven op BE36 7360 5669 8281. Na 14 nov. kost het boek € 25. Daarenboven kan je ook al je (gratis) kaart bestellen voor de feestelijke voorstelling op **14 november** (via GC Het Koetshuis 054 89 49 00).

Toen ik in 1999 van de Volksmuziekfederatie de opdracht kreeg om een vijfdelige cd-reeks te maken met dialectliederen uit de vijf Vlaamse Provincies, mocht ik voor het wetenschappelijke luik van dit project samenwerken met Johan Taeldeman. Nooit eerder en ook nooit nadien, kreeg ik van iemand op zo'n korte tijd zoveel kennis overgedragen. Wie ooit het geluk had deze hartelijke en gepassioneerde wetenschapper te ontmoeten, zal hem nooit meer vergeten. Je moet het maar eens vragen aan de honderden studenten die hij aan de Gentse Universiteit heeft gevormd...

Ondanks zijn ronkende titels van o.a. Professor, Doctor en Diensthoofd Nederlandse Taalkunde', was hij de eenvoud en gemeenlijkheid in persoon. Tot wanneer je over 'taligheid' begon. Dan trok hij alle registers van zijn onwaarschijnlijke taalkennis open. Vooral om zijn ongeëvenaarde kennis van de dialectologie is hij legendarisch geworden. Wanneer de openbare zender moest berichten over iets wat van ver of nabij te maken had met streektalen, spoedde men zich naar de Gentse Blandijnberg, waar zij hartelijk werden ontvangen en met een heldere en bevattelijke reportage terugkeerden naar de Reyerslaan. Johan werd geboren in Maldegem, waar Oost- en West-Vlaams in elkaar overvloeien, maar hij zou zich niet beperken tot het taalgebruik uit zijn geboortestreek! Hij kon feilloos aangeven met welk woord men in Langemark of Kinrooi deze of gene vogel benoemde en met welk werktuig de kuiper zijn vaten maakte. Hij had ook een zwak voor de talen van het Pajottenland. Hij werkte dan ook graag en vaak samen met twee 'dialectgrootheden' uit het Pajottenland: Frans Peetermans (Gooik) en Lode Pletinckx (Asse). Meteen hebben we de drie namen bij wie we het grootste part van onze mosterd hebben gehaald om deze beschouwing over de Roosdaalse dialecten te maken (al vermeld ik hier zeker ook de waardevolle bijdragen van Rob Belemans, Gerard Van Herreweghen en de andere dialectauteurs die onderaan dit artikel worden vermeld). Uiteraard ijveren wij voor het gebruik van een keurige standaardtaal op de plaatsen waar dit relevant is: het onderwijs, de journalistiek, de administratie, het gerecht enz. Maar de agressie waarmee sommige taalfundamentalisten in de jaren zestig de streektalen probeerden uit te roeien is achteraf totaal misplaatst gebleken.

De warmte van de taal die samenhangt met een dorp en zelfs een gehucht, straalt een intimiteit en vertrouwelijkheid uit die moeilijk te benaderen is met het meestal koelere AN. Overigens is de standaardtaal voortgekomen uit de dialecten! Onze dialecten zijn de voortzetting van het Middelnederlands (1200-1500) en dus ouder dan de standaardtaal.

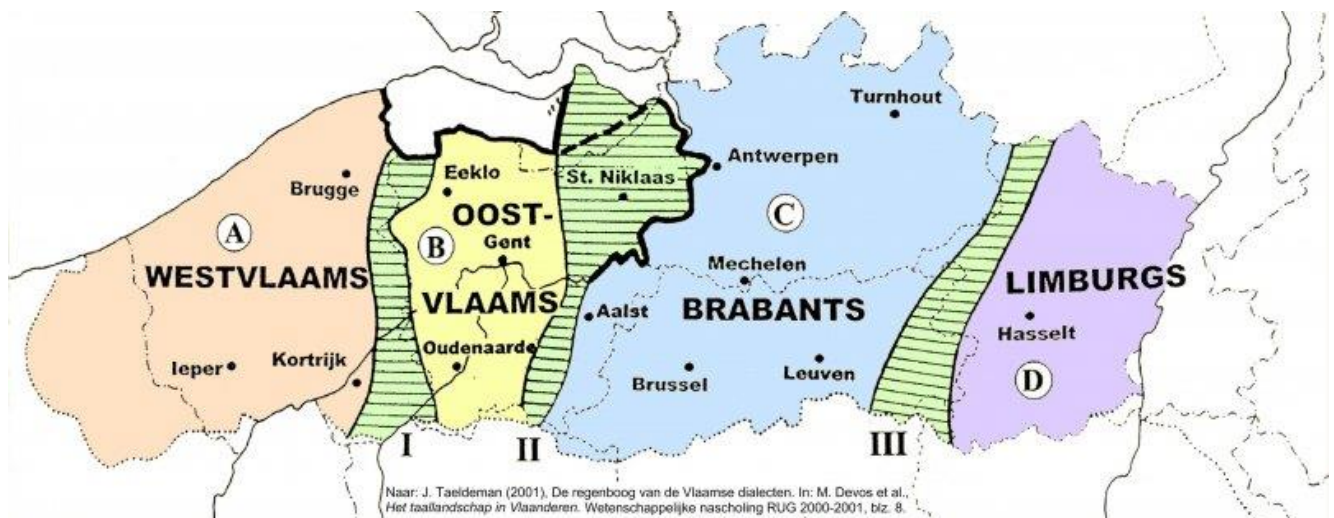
Pas vanaf de 16de eeuw is, onder invloed van de vereniging van de diets-sprekende gewesten, onder de Bourgondische kroon én onder invloed van de opkomst van de boekdrukkunst, de behoefte ontstaan aan een standaardtaal.

Ook vandaag blijft taal in beweging, de standaardtaal verdringt de dialecten en als we niet heel goed opletten spoelt de vereniging straks al die waardevolle talen de oceaan in. Naast voor de hand liggende redelijke argumenten is dit het gevolg van onderscheidingsdrang, taalluiheid, navolgen van statussymbolen, praktische overwegingen, maar vooral van de alomtegenwoordigheid van radio, televisie en sociale media.

Gelukkig is er ook een tegenbeweging op gang gekomen en erkent men bij echte taalliefhebbers de grote waarde van onze dialecten, de schatkamers van onze taal. Laten we hopen dat die de doodstrijd toch nog even kunnen rekken en dat tussen Dender en Lombeek het Brabants nog lang mag weerklinken.

Het Brabants

Roosdaal ligt pal in het Brabants taalgebied. Rob Belemans vertelt ons hierover:

"Het gebied waarin Brabants wordt gesproken, bestaat uit de provincies Noord-Brabant, Antwerpen en Vlaams-Brabant en stemt grotendeels overeen met het oude hertogdom Brabant. De toonaangevende politieke en economische positie die het oude hertogdom lange tijd bekleedde, heeft ook op talig vlak sporen nagelaten. De Brabantse dialecten oefenen tot op de dag van vandaag invloed uit op de aangrenzende Limburgse en Vlaamse dialecten, die dus aan een langzaam tempo verbrabantsen. De Denderstreek in het zuidoosten van Oost-Vlaanderen is daardoor op dialectologisch vlak een echt overgangsgebied geworden tussen Vlaams en Brabants."

De Brabantse dialecten onderscheiden zich door enkele klinkereigenaardigheden, die eveneens langzaam maar hardnekkig oprukken in het informele standaardtaalgebruik van steeds meer niet-Brabantse Vlamingen. Ook typisch Brabants, maar elders in opmars, is het in alle gevallen lang uitspreken van de *ie* en *oe*. In het Nederlands zijn deze twee klinkers verkort, behalve wanneer er een *r* op volgt. U hoort het lengteverschil in de woordparen: *biet/bier* en *boek/boer*. Brabanders spreken de *ie* en *oe* echter altijd lang uit. De korte *ie* – die in het Nederlands dus bijna altijd voorkomt, behalve voor een *r* – wordt in het Brabants gebruikt in plaats van de korte *i*. Brabanders spreken dus van een *brielleke* (voor 'brille-tje').

Ook Johan Taeldeman heeft het in zijn commentaar bij de Brabantse dialect-cd over deze scherpe 'ie' en hij voegt er nog een paar andere kenmerken aan toe.

"Als je een Pajot wil begrijpen, moet je zeker rekening houden met de volgende kenmerken:

- 'doet hij' wordt bij ons 'doet'n'
- het wegvallen van de 'r' voor een 't' of een 'd' (*pjeid/paard*, *zwèt/zwart...*) of op het einde van een woord (*bie/bier*, *dee/deur*). Ook de 'e' wordt ingeslikt na 'l', 't', 'r' en 'n'. (*halen wordt oul'n* of *oeël'n*, *eten wordt eet'n*, *voeren wordt vier'n*)."

Samen met Frans Peetermans, wijst Johan Taeldeman ook naar de verandering van 'sch' naar 'sk' (een overblijfsel van de Franken!), vb. 'skool' i.p.v. 'school' en net als Lode Pletinckx haalt hij het (misschien wel) meest typerende kenmerk aan van de spraak in onze streek: de zg. 'mouillering'. Je kan 'in het woordenboek van het Asses' over deze zogenaamde 'niesklanken' een uitgebreide wetenschappelijke uitleg vinden, maar voor deze bijdrage volstaat het allicht om dit begrip te omschrijven aan de hand van een paar voorbeelden: *kinjd/kind*, *wenjd/wind*, *gotj/ga*, *lotj/laat*.

Hoewel de echte allochtonen hier soms al het verschil horen tussen de verschillende wijken, is de structuur van het Dender-Pajottenlands toch vrij gelijklopend. Zo zullen ze het evengoed in Wambeek als in Herne begrijpen als men zegt:

"*k beneket ikke nekke nie*" (ik ben het voor een keer eens niet) of "*doetnt? Baën doet' 'n doet*" (doet hij het, maar neen hij doet het niet -> met de prachtige dubbele ontkenning)...

Maar er zijn natuurlijk de heel bijzondere kenmerken van bepaalde dorpen. Een van de beroemdste voorbeelden is natuurlijk het omdraaien van de aa-klank naar een ui-klank in Sint-Katharina Lombeek, Teralfene en omliggende wijken: "t es nie wui! Azoe muiger! » (het is niet waar, zo mager). Of het totaal ontbreken van de U, de UI en de EU-klank in het Pamels. Daar drijven ze die gewoonte zelfs door als ze Frans spreken. Als een Pamels boerke de weg vraagt naar de Rue des Chartreux, dan vraagt hij naar de 'Rie d' Sjartree'.

Als men zich afvraagt of hij zijn ei bij had zal men op Ledeberg en Kattem vragen: "en ouè en ouè zèn ouè nie bouè?", terwijl men terwijl men 200 meter verder in Borchtlombeek vraagt: "en aaèn aa zèn aa nie baa?".

Op de volgende bladzijden vergelijken we vijf Roosdaalse dialecten met mekaar. We vonden evenveel 'autochtonen' bereid om eenzelfde Nederlandse tekst in hun 'taal' te declameren. Wie een seintje geeft naar rausa@skynet.be, krijgt de opnamen digitaal doorgestuurd. In dit blad moet je het doen met een benaderende fonetische notering. Wij baseren ons hiervoor (gedeeltelijk) op de referentiespelling voor Brabantse dialecten (Acco Leuven), al zijn we er ons van

bewust dat het schier onmogelijk is een dialecttekst te lezen in een dialect dat men niet echt meester is. Maar we hopen dat we met deze tekst, samen met de geluidsoptnamen, toch hebben gezorgd voor een momentopname, een staalkaart van hoe nog een flink aantal mensen anno 2019 communiceerden in de gemeente Roosdaal.

Bronnen:

Zoegezeid, zoegezoengen, Johan Taeldeman, cd-reeks uitgegeven door Muziekmozaïek 2003-2005

Hoe schrijf ik mijn dialect, Acco Leuven 1999
Woordenboek van de Oosterzeelse dialecten, Johan Taeldeman, 2011

Oe zegdet in Likerk en Likert, John Asselman, Liedekerks Heemkundig genootschap, 2018
Algemieën Bekoest Nienofs, Werkgroep ter bevordering van het Nienofs Dialect, 2019

Woordenboek van het Asses, Lode Pletinckx, Ascania 2003

Guuëks (1&2) Frans Peetermans, Heemkundige Kring Gooik, 2002

Taal van bij ons, Gerard Van Herreweghen, Davidfonds Roosdaal, 1984

Beeldspraak en vergelijking in het Pamels dialect, Herman Van Herreweghen, 1956

WE

Borchtlombeek, gezien vanaf de Kerkweg (WE)

Basistekst:

Ik ben geen langslaper! Als 's morgens de haan een keer of drie heeft gekraaid, gooi ik de dekens van mijn lijf, spring ik in mijn pantoffels, trek een dikke trui over mijn hoofd en huppel ik naar buiten.

De dauw hangt nog boven het gras, de seringen geuren en de koolmeesjes fluiten hun mooiste melodie. In mijn tuin zie ik de prei en bloemkolen van tevredenheid groeien.

Ik gooi een handvol maïs naar de kippen en ik raap drie eieren uit het nest.

Die zullen me straks goed smaken! Gebakken als een roerei of een spiegelei, of gewoon rauw opgezogen. En dat met een boterham met een vinger dik reuzel erop en een tas zwarte koffie.

Ik spring van blijdschap over het hek van de weide, maak een paar tuimelingen tussen de koeiendrollen en ga dan welgezind aan de slag. Ik ben in de weer met schoffel en spade. Na een kwartiertje heb ik al een hele kruiwagen vol netels en distels. Ik heb al de helft van mijn werk gedaan tegen de tijd dat de anderen uit hun bed komen.

De ochtend is het mooiste stuk van de dag, zeg maar dat ik het heb gezegd.

Poelks

Jean Timmermans

Poelk is een overgangsgebied tussen Pamel en Meerbeke.

Ik ben ginne langeslouper! As 'smerges 'noun draa kieëre gekrooëd eid, smaët ek de sozje va mè laëf en stap ek in mèn slasj'n. Ik trek een dikke frak over mène kop en 'k gon no boët'n. Den daa ang't nog over 't gès. De sezzemiene rieke goed en de keizemiëzokes flouët'n ele skoenjste eirekes. In mènne legimmenof ziene de paraa en de bloemkielen goed erkommen. Ge ziet dassé mé ele goesting stoun. Ik smaaët een andvol sponjske terf no de kiekes en roup draa aar'n oët eel'n nest. Dei gon mè sebiet goe smouken. E gekloesjt gebakken aa of e pjeirneug of meskien reid opgezogen. E gekloesjt gebakken aa of e pjeirneug of meskien reid opge-

zogen. En da me nen boteram, geplekt me smaat en ne zwëtte zjat kaffé.

Ik spring van kontentement over de bolje van de waa en mouk ieënegste koensjelingen tiskende koeiestront'n en tein gonnek vol korrozj' on't werk. Ik bezeg ne skalmer en een skip. Nou e kotier emme'k al ne vol-len berrewèt vol neitels en destels ooët de jeir getrokken. Ik em al n' elft va mè werk gedoun tegen da dè ander oët elen bërre kommen.

's Merges es't beste van d'n dag, zeg mo da'k et a gezeid em!

Loemmeks

Frieda

De Dobbeleer

In Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek neigt het dialect al wat naar het Leniks en het Gooiks. 'Booët'n' klinkt zoals in heel Roosdaal, maar 'aan' wordt 'oeën' en 'smijten' wordt 'smaët'n'

'k ben giëne langeslouper! As 's meir'ns den oeën ne kieë of draa èèd gekrooëd, smaët mèn sozje va mè lèèf. Ik sprin in mèn slasj'n, trek nen dikke golf over maë kop en uppel no booët'n. Den daa ang't nog boven et gès, de suizjemien'n rieken en de koolmieëzokes floutj'n uile skoenjste eireken.

In maën of zienek de paraa en de bloemkuël'n van kontentement groeien. Ik weurp een andvol sponjske terf no de kieker'n en ik roup draa aar'n ouët den nest. Dei zelle mè fluis goe smouken. Gebakken as e gekloesjt aa, of e pjèèr'nueg, of gewuuën rèèd opgezogen. En da dèen me nen boteram mé ne vingerdik smaat derop en een zjat zwëtte kaffé. Ik spring van blaëskap over de bolje van de waa. Mouk e poeër tuimelingen tusken de koeijjestront'n, en goeën dèn goegezinjd on de slag. Ik ben in de wèèr me mèë skalmer en mèn skip. Noua e kwotirken emmek ik al ne giële krouwougen vol nètels en distels ooëtj de jeir getrokken. 'k Em al deljt va mè werk gedoeën tegen d'n taëd da de ander ooëtj elen bërre kommen.

De mèrged es et skoenjste stuk van den dag, zeg mo da'k ik et gezèèd em.

Twee foto's van Wilfried Van Rossem: de tragische molen en onweer boven Pamel

Straëtoems **Willy Baetens**

Hoewel ze elkaar niet raken, zijn er meer overeenkomsten tussen het Strijtems en het Poelks, dan met het Pamel's...

Ik ben giëne langslouper! As 's mergens onz'n oun ne kieë of traa gekroeëd eid, smaët ek mèn sozje va mè laëf en 'k spring in mèn slasj'n, trek nen dikke pilover over mènne kop en ik uppel no bouët'n. Den daa ang't nog boven et gès, de sozjemien'n rieken en de koolmezekes flooët'n ele skoenjste melodie. In mèn'n of zienek de para en de bloemkieël'n van kontentement groeien. Ik smaët een anfol sponjsken tèrf no ons kiekies en ik roup draa aarn ouët eel'n nest. Dè zelle mè zevves ieël goe smouken, gebakken as e gekloesjt aa, of e spiegelaaf of geween raad opgezogen. En da mé nen boteram mé ne vingerdik smaaf op en een zjaf zwèt'te kaffé.

Ik spring van kontentement over 't èkken van de waa, mouk e pour touëmelingen tiskien de koeiestront'n en gon dèn welgezind on de slag. Ik ben in de weir mé skalmer en skip, nou e kotier emmek ik al ne gieële krouwougen me neitels en dèstels. 'k Em al d' éljt va mè werk gedoun tegen 'n taëd da d' ander ouët elen bèrre kommen.

De mèrget es 't skoensjte stik van d'n dag, zeg mo da 'kik et gezeid em.n.

Berchloemmeks **Nicole Anckaert**

De verschillen tussen het Borchtlombeeks en het Strijtems zijn zeer gering. Noem het gerust een 'tweelingdialect'.

Ik ben gië langslouper! As 's mergens onz'n oun ne kieë of traa gekroeëd eid, smaët ek mèn sozje va mè laëf en 'k spring in mèn slasj'n, trek een dikke varuis over mènne kop en ik leup no bouët'n. Den daa ang't nog boven et gès en de sozjemien'n rieken en de koolmeeskes flooët'n ele skoenjste eireken. In mèn'n of zienek de para en de bloemkieël'n van kontentement groeien.

Ik smaët een anfol sponjske tèrf no ons kiekien en roup draa aarn ouët d'n nest. Dè zelle mè zevves goe smouken, e gebakken gekloesjt aa, of een pjeirneug, of geween reid opgezogen. En da mé nen boteram mé ne vingerdik smaaf op en een zwèt'te zjaf kaffé dobaa. Ik spring van blaëdschap over et poetj'n van de waa, mouk e pour koensj'n tiskien de koeiendroll'n en dèn gonnek welgezind on de slag. Ik ben in de weir mé mènne skalmer en mèn skip en nou e kotierken emmek ik al ne gieële krouwougen me neitels en dèstels ouët de grond getrokken. Ik em al d'n elft va mè werk gedoun tegen 'n taëd da d' ander ouët elen bèrre kommen.

De mèrget es 't skoensjte stik van d'n dag, zeg mo dakket ik gezeid em.

Poumels **Walter Evenepoel**

Al kunnen er kleine nuances zijn tussen het Kattems, Ledebergs en het Pamel's aan de Dender, toch zul je merken dat het Pamel's wel degelijk verschilt van de vorige 'talen'.

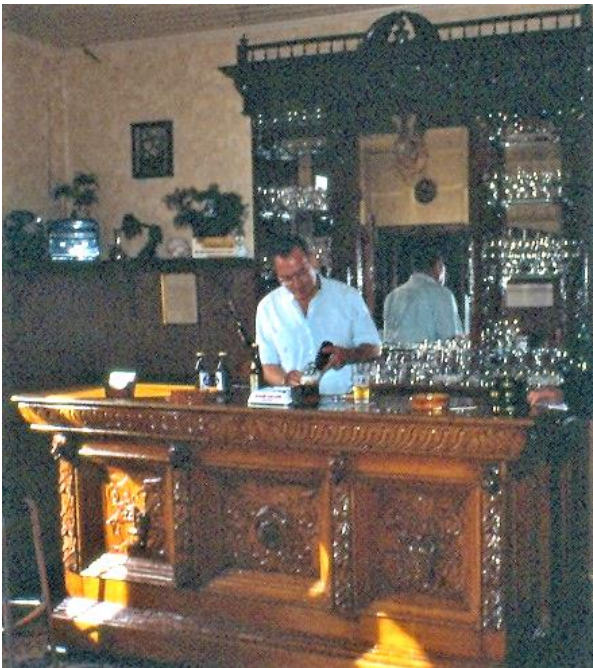
Ik ben giëne langeslouper! As 's meires 'n oun ne kieë och drouè gekroeëd eid, smouët ek de sozje va mè louèf, ik spring in mèn slasj'n, trek een dik slouplèf over mènne kop en ik joeppel no boët'n. Den daa ang't nog boven et gès. De sizzemiene rieken en de keizemiëzekes skooëfel'n ele skoenjste eireken. In mèn'n of ziene'k de parouè en de bloemkiëlen groeije van kontentement. Ik smouët een andvol sponjske terf no de kieker'n en roup drouè ouèr'n ooët eel'n nest. Douè go mè sèvves goe smouken. Gebakken en gekloesjt of gelèk e pjeirnoeëg... of gewoeën reid opgezogen. En da me ne goeije kant en ne vinjer dik smaaf derop en dobouè ne zjaf zwèt'te kaffé. Ik spring van blouèdschap over de bolje van de wouè en mouk e pour koensj'n tiskien de koeiestront'n en dernoo gonnek welgezind on de slag.

Ik ben in de weir me skalmer en skip. Nou e kotierken emme'k al ne vollen berrewèt vol neitels en destels ooët de jeir getrokken. Ik em al déljt va mè werk gedoun tegen da d' ander ooët elen bèrre kommen. De mèrget es 't skoenjste stik van d'n dag, zeg da'k et ik ale gezeid em!

In deze dialecteditie mocht onze vaste streektaalcorrespondent, Marc Muylaert, natuurlijk niet ontbreken! Hij trakteert ons op een kleine gemengde conversatie en op een hele reeks oude Pamelse gezegden. Benieuwd of jij ze nog kent en of er variaties bestaan in jouw dialect. Onze redactie is benieuwd of jij ze wel allemaal snapt en of je er nog pittige wil aan toevoegen...

Aarn'n en ouèr'n.

Onlangs vertoefde ik in een Roosdaals café. "Dou zat ieënen va Paumel en ieënen van Berchloemmek on den toeëg *."

Hun conversatie was van hoog niveau! Het ging blijkbaar over een ei...

-Een a!
-Een ouè?
-A a een a ba!
-Ouè?
-Ja, a a een a ba, zaan'n aai.
-En zouè?
-Za za da ze za een a ba a.
-Zouè ouè een ouè bouè en ouè ouè een ouè bouè? Mog gouè!
-Za ze zaai nie dat'n aai een a ba a en zaan'n aai nie da ze zaai een a ba a?
-Volges mouè zouè ze zouè da ze zouè een ouè bouè ouè en zouè'n ouè dat'n ouè een ouè bouè ouè.
-Azoe za ze zaai en zaan'n aai.

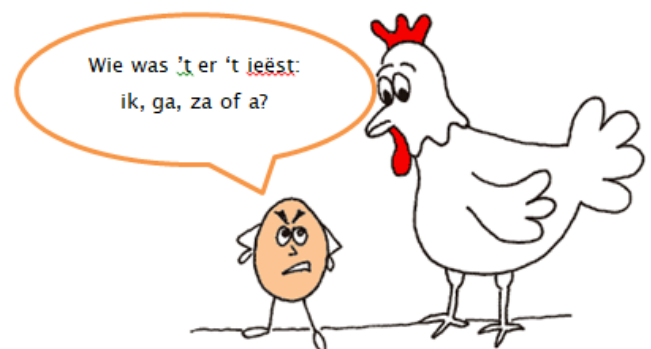
-As'n ouè een ouè bouè ouè, en zouè ouè een ouè bouè, ik ouè een ouè bouè... da zèn drouè ouèr'n.
-Dra aarn'n, Vé ma? Allé ga!
-Mau ouè ouè ni ieën ouè! Ouè ouè drouè ouèr'n bouè.
-Dus é a, mèn a en zèn dra aarn'n, da zèn vaaif aarn'n!

Marc Muylaert, met dank aan Suzanne De Vos en Greta Anckaert.

Een extraatje: Pamelse volksspreken

- Ge moetj nie oeëger kakken as dat a gat staut
- Ge moetj ons Ieër zèn oeëgen nie ooëtsteken
- Geeft de stoeffer een broeëd, de klauger eit gieën noeëd
- D'er moet gieënen aun of inne over krooën
- Op nen ouèl'n nest zitten
- Da veigt zè gat mé een brok oeijle
- Ne klein'n es nie gemokt vé in ne groeëten zè gat te krooëpen
- Den doeljelvel skatj nie as op ne groeëten oeëp
- É is 'n doemp van de patatt'n nie weid

* dit was de prachtige toog in het café van 'Pië Arts' aan de Ninoofsesteenweg. Hier tapt Kamiel Muylaert (schoonzoon des hui-zes) een goede pint.

Lut en Geert Vermandere: Strijtem in de sneeuw

De mooiste Roosdaalse uitdrukkingen

In Rausa 1 en 2 van dit jaar, deden we een oproep om ons mooiste uitdrukkingen te bezorgen. Hier volgt de oogst.

Els Matthys bijt de spits af: op een dag kreeg mijn overgrootmoeder Julie Evene-poel (zie Rausa van 2 maart 2018) bezoek van de Getuigen van Jehova, de "Zjova's". Ze liet hen geduldig hun verhaal doen. Wat zou Lilie, want zo noemde ik haar, daarop te zeggen hebben? Van in haar zetel naast haar Leuvense stoof zei ze toen waardig en beleefd, maar zeer kordaat: "**Iëren, ge moetj nen oowe mettekoo giën nie koensjten liëren.**" En daarmee was met-een alles gezegd.

Toen ik op een warme dag de plaatselijke horecasector een impuls aan het geven was, raakte ik in gesprek met een bejaarde, maar goed bespraakte bewoner van de Steenbergstraat. Tijdens ons gesprek verliet een pronte dame het etablissement. Je kon er niet naast zien: haar frivole jurk beklemtoonde dat zij door moeder natuur 'ruim' bediend was. Toen de frisse verschijning de deur uit was repliceerde mijn gesprekspartner met de plastische uitdrukking: "Awel mènne vrinjd, da was e masken da diep kan ousoemen" (1). Hij had liever dat ik zijn naam niet noteerde bij zijn citaat.

Toen de andere drinkebroers merkten dat ik alle gezegden netjes noteerde, kwamen bij hen de tongen los:

"Wetje gouè nog wa da 'vergelfs ès?" (2)

Raymond repliceerde: "Wetje gouè wa dat een 'bour'nde vraa' ès?" (3)

Martha sprak uit ondervinding toen ze zei: "Moester in den beez'ntouèd ne pooët onder ons bèrre gerouken, è komt er vanonder mé gètt'n oun". (4)

" 't Leit do skedderavedder" sprak Sooi (5), "'k en moen nie weet'n van al douè fikfakkelderouè", zei Wis (6)

En Jef had het over de man die zijn buurvrouw bezwangerde: "è stout wel nie op zènnen boek, mo è komt wel oet zèn broek" (7)

As douèn'n ne skeet ei glout'n, paas'dn dè

gieël de beirpit zouè werk es (8)

We moet'n èm me de skelle no booët'n verlsouèt'n (9)

Z'emmen em een tatje gedasjterd (10)

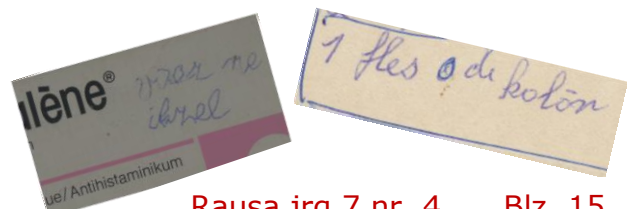
- (1) Een dame met en weelderige boezem
- (2) Vergelfs = schuin
- (3) Bour'nde vraa: een onweer
- (4) het ligt er zeer onverzorgd bij
- (5) Skedderavedder: overhoop
- (6) Fikfakkelderouè: overdreven kitsch
- (7) dat behoeft geen uitleg, denken wij
- (8) hij overschat schromelijk zijn bijdrage
- (9) we zullen hem moeten aanvaarden zoals hij is
- (10) Ze hebben hem in problemen gebracht.

Tot slot: van Gerard Van Herreweghen herinneren we ons nog een mooie overpeinzing:

"Een goei vra, een goei sjik en een goei pik, da's ne lik."

En nog een paar (dialect) verzoekjes uit de apotheekschuif van Roger De Pauw:

Een Berloeëken

Lang geleden dat we nog eens scharrelen in het dagboek van Jef Borloo. Zijn schoon Vlaams zat vol dialectwoorden en uitdrukkingen, dus mocht hij nu niet ontbreken. We laten hem even aan het woord over het café aan de Dries dat door zijn ouders werd uitgebaat.

Ons herberg was echt een jeneverkot - In "de molensteen" is er meer jenever gedronken als ne steenput water kan geven - dat was ook voor ons huisgezin een groot stuk van ons inkomsten - ook onzen boomgaard, veel kiekens en twee geiten en alle jaren een varken.

's Zaterdags en 's zondags kwam Mante van Toek (Timmermans) bij ons in d' herberg haar snijden, en den baard scheren, en Jan Ka - dat was enen die met een kasken kaas "ette keis" of haring rondging en die was haren inzeper - inzepen werd toen nog met de hand gedaan en met een talloor met nen hoek uit, om onder de kin te houden.

Ons herberg zat toen altijd vol - in de week waren ons beste klanten de mannen die in de melkerij werkten met onder andere Wanjt vans "Stjounes", Theodiel en Fiel van Adelles en Tiest die alle vier in de melkerij werkten

Om de twee dagen kwam de 'slapboer', Schoukens van Schepdaal om ne kamion afgeroomde melk te halen in de melkerij en dat was altijd minstens nen halve liter genever - maar ook de vrouwen kwamen regelmatig een "kommeken" drinken - zo noemden ze dat - dat was in een grote "zjat" vol jenever met bruine suiker bij en die deed dan de ronde met ne grote ronde lepel - moest men die kommen hebben kunnen tellen die bij ons gedronken zijn, het zouden er zeker duizenden zijn.

Het was vroeger heel anders dan nu, wij sliepen op "den open zolder", onder de pannen - in de winter lagen wij dikwijls wit van sneeuw die door de wind onder de pannen vloog - oude meelzakken en al wat we vonden legden we op ons en dan was 't van trekken en stampen om het beste gedekt te liggen.

We lagen dan met onze kop onder de "sjozes" en de bloemzakken, juist met onzen neus en mond bloot - in de zomer was het er in tegendeel heet - ne pispot hadden we niet nodig want geen een van ons twee wou die beneden dragen en daarom had ieder van ons zijn fles om in te pissen - een dakpan opheffen en de fles laten leeglopen ...

Op een dag had ik eens mijn kloeffen kapot gerezen - in de winter - en ik kreeg enige motten en ik moest naar Pamel, bij de pastoor om nen bon voor een paar nieuwe holleblokken - "Van waar zijde gij?" - "van Léberg, Borloo" - en dat was genoeg - "Ga naar den burgemeester" zei mijn moeder en ik naar Poelk bij den burgemeester en daar was dat hetzelfde liedje en van als hij hoorde dat ik van Borloo was, mocht ik opstappen - dan maar naar Pie Getteman - dat was de man die goed de klompen kon binden - nen ijzerdraad rond het bakkes van de kloef en hij was gemaakt - maar als die dan droogden, en iedere zaterdag moesten die afgeschuurd en bij de stoof gedroogd worden, ging die scheur weider open en als ge dan 's zondags naar de mis moest, was dat dan iedere stap van kwasj, kwasj...

In den oorlog van veertien - achttien woonde Karel van de Woestijne in het huis van Van Eeckhout tegen het huis van den Brusseleer en madam Van de Woestijne bracht hare zoon een banaan, en wij, die zijn speelkameraden waren kregen van haar ook één banaan, voor onze vieren - en wij hadden dat nog nooit gezien - dat was iets wonderbaars, waar we thuis maanden nadien nog van spraken.

Familie Borloo, Jozef-Vital is de tweede van rechts

*Twee foto's van Norbert Verbestel:
Pamels benedenkant*

Lombekenaars in het Pensionaat II

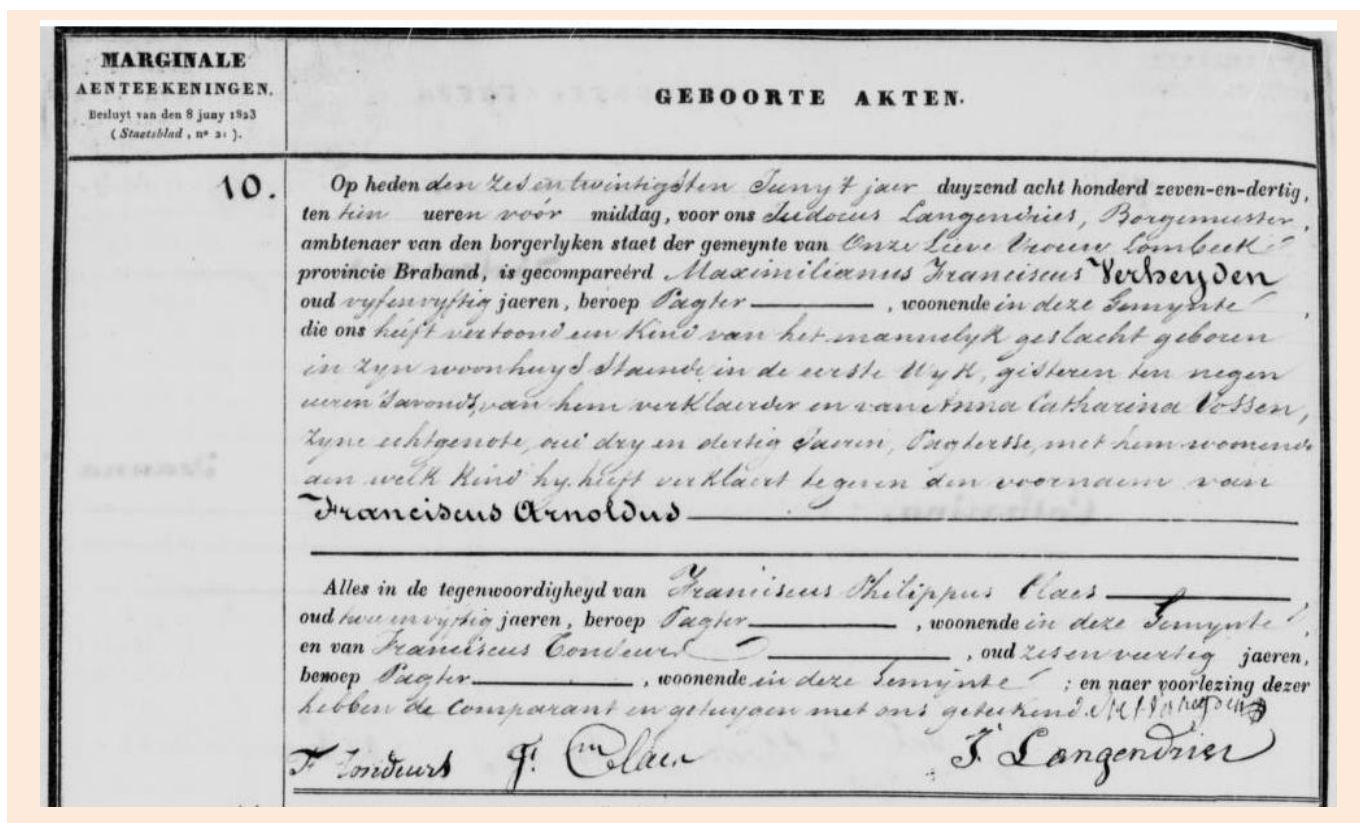
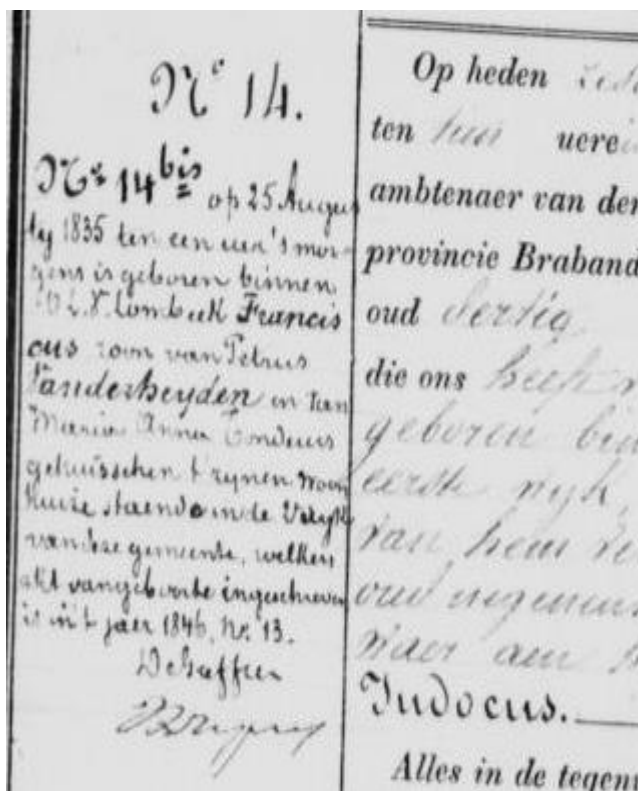
In het eerste nummer van deze Rausa-jaargang vergastte Vik Verheyden ons op een interessante bijdrage waarin hij de schoolse prestaties van twee Lombekse studentjes onder de loep nam. In deel twee vertelt hij ons meer over hun familiale achtergrond.

Franciscus Vanderheyden

We geven een woordje uitleg bij de geboorteakte hiernaast. In het register van de Burgerlijke Stand van OLV-Lombeek ontbrak oorspronkelijk bij de geboorteakten van 1835 deze van Franciscus Vanderheyden. Hoe dit komt is niet bekend. Jaren later, in 1846 vonniste de rechtbank van eerste aanleg te Brussel, op voorlegging van de geboorteakte door zijn vader Petrus, dat de gemeente deze akte alsnog moest inschrijven in het geboorteregister bij de geboortes van 1835. De gemeente heeft ingevolge dit vonnis de tekst van de geboorteakte dan ingelast als akte n° 14bis. In de marge links van de geboorteakte n° 14 van het jaar 1835, zoals op de afbeelding te zien is en dit in volgende bewoordingen:

"N° 14bis. Op 25 Augusty 1835 ten een uren 's morgens is geboren binnen O.L.V. Lombeek Franciscus, zoon van Petrus Van-

derheyden en van Maria Anna Tondeurs, gehuisschen 't zijnen woonhuize, staende inde 2^e wijk van de gemeente, welken akt van geboorte ingeschreven is in 't jaer 1846, n° 13."

Onderaan blz. 18 zien we de geboorteakte van **Frans-Arnold Verheyden**, O.L.V.-Lombeek, 25 juni 1837.

Samengevat staat er dit te lezen:

Op 26 mei 1837 is voor ons, Judocus Langendries, burgemeester, ambtenaar van de burgerlijke stand van OLV-Lombeek, verschenen Maximilianus Franciscus Verheyden, oud 55 jaar, pachter te OLV-Lombeek, die ons een kind vertoond heeft van het mannelijk geslacht, geboren gisteren in zijn woning, gelegen in de 1ste wijk, van hem verklaarder en van zijn echtgenote Anna-Catharina Vossen, oud 33 jaar, pachteres, bij hem wonend, en verklaart het de voor naam te geven van Franciscus-Arnoldus.

Franciscus Vanderheyden zou in 1864 te O.L.V.-Lombeek huwen met Anna-Maria

Verheyden en haar broer, Frans-Arnold Verheyden in 1868 met Antonia Vanderhasselt. Hieronder een foto van het gezin Verheyden-Vanderhasselt.

Op de afbeelding zien we de fiere ouders, omringd door hun kroost. De foto werd genomen bij de priesterwijding in 1896 van hun zoon Victor Verheyden, geboren te OLV-Lombeek in 1871. Ook Arthur (bovenaan links) en René (bovenaan rechts) zijn nog geboren te OLV-Lombeek, wijl de anderen geboren zijn op het Verbrand Hof te Asse, behalve mijn vader Richard, die als jongste van de dertien kinderen geboren is op het Hooghof te Zellik. Hiervan waren er toen nog twaalf in leven.

Vik Verheyden

Norbert Verbestel